

LA SOLIDARITAT INTERNACIONAL I L'HOSPITAL "SUECO-NORUEGO" D'ALCOI

JÚLIA JORDÀ GISBERT

CINCTORRES, ELS PORTS

Resum: Com s'estructurà l'ajuda humanitària de la solidaritat internacional durant la Guerra Civil espanyola, mitjançant l'exemple de l'Hospital "Sueco-Noruego" d'Alcoi.

Malgrat el Pacte de No-intervenció en la guerra civil espanyola, signat per 27 països europeus -que pretenia evitar la intervenció estrangera en el conflicte-, a Escandinàvia, la causa republicana comptà amb grans simpaties entre la població civil, i més concretament en la classe treballadora i els intel·lectuals. Com bé sabem, joves de molts països van vindre a lluitar enrolats en les Brigades Internacionals. També es van dur, en alguns indrets, moviments de solidaritat amb l'Espanya republicana, que pretenien aconseguir diners per enviar roba, medicines, i aliments.

Tan a Noruega com a Suècia, gran part de la població s'organitzà o participà en el moviment "Ajudem a Espanya", i amb els fons recollits s'atengueren orfenats i es creà un hospital de sang a Alcoi, del qual ens ocuparem en les següents línies.¹

¹ Beneito Lloris, À.; Olav Myklebust, J.; *Escandinavos en Alcoi: Solidaridad Internacional en tiempo de guerra*, Zoe. Imatge Art, Alcoi, 2011, pp. 12-14.

L'Hospital "Sueco-Noruego" d'Alcoi ha estat àmpliament estudiat pel per l'historiador alcoià Àngel Beneito Lloris. Cal ressaltar la seua primerenca publicació sobre el tema, i la seua participació a les *V Jornades d'Història Local d'Alcoi*, junt a J. Lloret. En aquestes van parlar sobre *Professionals de la medicina condemnats per "ayuda a la rebelión" durant el primer franquisme*.² Ja al 2004, la publicació del llibre *El Hospital Sueco-Noruego de Alcoi durante la Guerra Civil española*³, l'estudi dels arxius del moviment obrer a Oslo i Estocolm, ajudaren –segons diu el propi Beneito–, a descobrir algunes de les incògnites que es tenien sobre la història d'aquest hospital. Van esbrinar els noms de metges i infermeres, el temps les raons per les quals hi estigueren treballant i qui va sufragar el manteniment de l'hospital, així com el nombre d'operacions que es dugueren a terme, etc.

Col·lecta realitzada per a l'ajuda humanitària destinada a Espanya. Extreta de: Beneito Lloris, À.; Olav Myklebust, J.; *Escandinavos en Alcoi: Solidaridad Internacional en tiempo de guerra*, Zoe. Imatge Art, Alcoi, 2011.

² Beneito, À.; Lloret, J.; "Professionals de la medicina condemnats per 'ayuda a la rebelión' durant el primer franquisme", En: *L'Alcoi del segle XX. Quintes Jornades d'Història Local.*, Arxiu Municipal d'Alcoi/Centre Alcoià d'Estudis Històrics i Arqueològics, Alcoi, 2002.

³ Beneito Lloris, À.; *El Hospital Sueco-Noruego de Alcoi durante la Guerra Civil española*, Visual Producciones, Alcoi, 2004.

Trobem, també, un apartat sobre la sanitat al llibre *Història d'Alcoi*⁴, publicat el 2006. Ací se'ns parla sobre els dos hospitals militars que el Ministeri de Sanitat va decidir establir a Alcoi durant la guerra civil, i que serviren per atendre soldats ferits en el front de batalla. En primer lloc, l'Hospital de Sang, conegut com a "Sueco-Noruego" i en segon lloc, la Clínica Militar Núm. 2. L'hospital que tractem en el present article, també compta amb un capítol dins de *La Sanidad en las Brigadas Internacionales*,⁵ publicat en el mateix any.

La participació d'Àngel Beneito es fa palesa en obres més generals sobre la guerra a Alcoi⁶ i sobre la cooperació sanitària internacional.⁷ No obstant, amb l'aparició de noves dades i nous estudis d'arxius personals dels sanitaris, fonts orals dels familiars d'aquests, així com les fotografies, s'han pogut reconstruir dades biogràfiques i enriquir l'estudi de la solidaritat internacional. Amb la informació obtinguda, el 2009 publicà, junt al sociòleg norueg Jon Olav Myklebust, *A Hospital for Spain! Scandinavian Solidarity in a Time of Civil War*⁸, llibre distribuït a Noruega. A més a més, cal destacar un quadern didàctic, elaborat per Gemma Ballester i Àngel Beneito, publicat en aquest mateix any.⁹ Amb els nous documents i fotografies, l'any 2011 s'amplià i es completà l'estudi en castellà, amb el ja citat títol *Escandinavos en Alcoi: Solidaridad Internacional*

⁴ Santonja Cardona, J.L.; Segura Martí, J. M. (Coord.); *Història d'Alcoi*, Ajuntament d'Alcoi, Editorial Marfil, Alcoi, 2006.

⁵ Beneito Lloris, À.; "La ayuda escandinava y el Hospital Sueco-Noruego de Alcoi". En: Requena, M.; Sepúlveda, M.; *La Sanidad en las Brigadas Internacionales*, Universidad de Castilla-La Mancha, Cuenca, 2006.

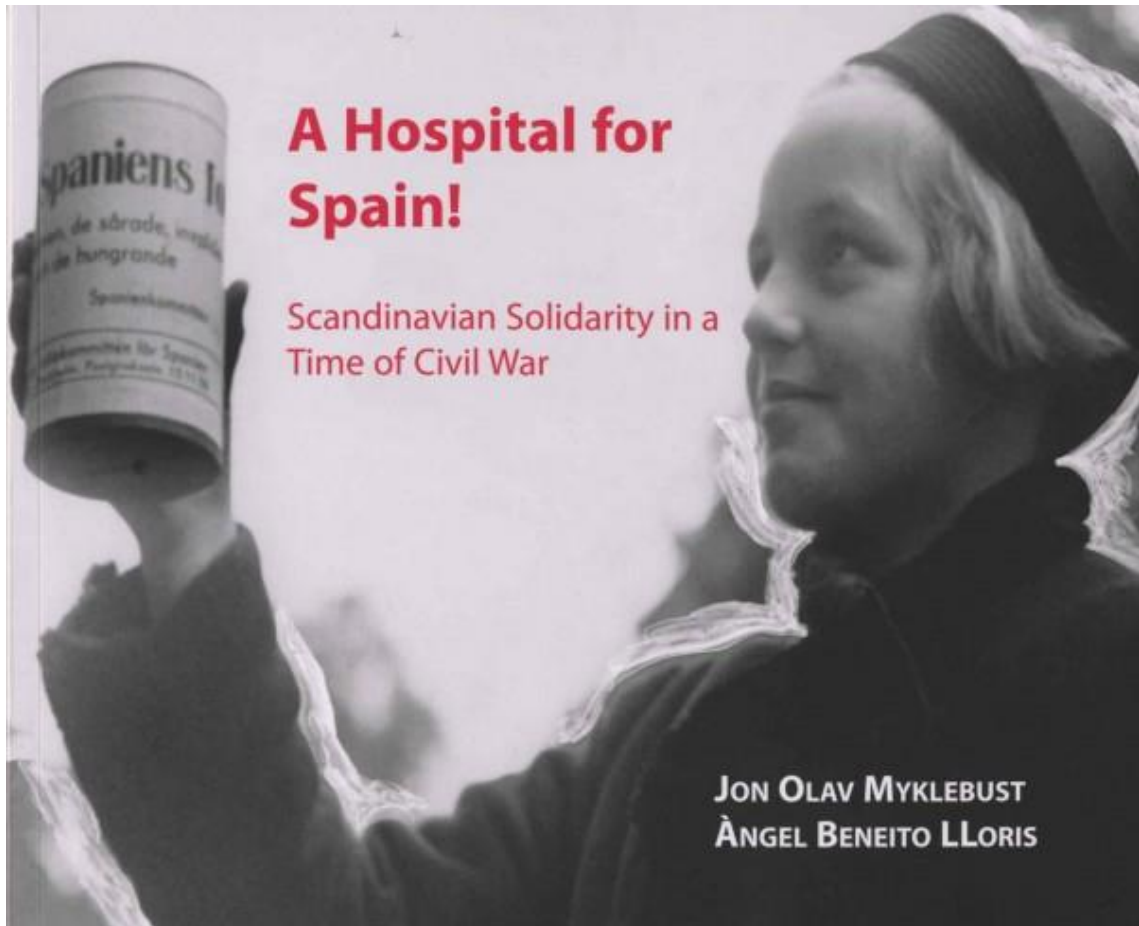
⁶ Beneito Lloris, À.; *Alcoi, objetivo de guerra*, Zoe. Imatge Art., Alcoi, 2007.

⁷ Beneito Lloris, À.; "La cooperación internacional durant la Guerra Civil española". En: Aznar, L.; Barona, J.L.; Navarro, J.; *València, capital cultural de la República (1936-1937). Congrés Internacional*, Publicacions de la Universitat de València-Sociedad Estatal de Conmemoraciones Culturales, València, 2008.

⁸ Beneito Lloris, À.; Olav Myklebust, J.; *A Hospital for Spain! Scandinavian Solidarity in a Time of Civil War*, Zoe. Imatge Art., Alcoi, 2009.

⁹ Ballester, G.; Beneito, À.; *L'Hospital "Sueco-Noruego" d'Alcoi durant la Guerra Civil Espanyola: un Exemple de Solidaritat. Quadern didàctic.*, L'Ullal Edicions, Xàtiva, 2009.

en tiempo de guerra.¹⁰ Aquesta obra serà la més actualitzada i completa sobre l'Hospital "Sueco-Noruego", i a la qual ens referirem en les pàgines posteriors.

Portada del llibre: Beneito Lloris, À.; Olav Myklebust, J.; *A Hospital for Spain! Scandinavian Solidarity in a Time of Civil War*, Zoe. Imatge Art., Alcoi, 2009.

En esclatar la guerra civil, la major part de l'esquerra europea, i molts liberals, manifestaren la seua adhesió al govern democràtic republicà. Tanmateix, sobta la passivitat que els governs socialdemòcrates suec i noruec – així com de molts altres països- mostraren amb la seua adhesió un Pacte de No-intervenció en el conflicte. No obstant, les classes treballadores escandinaves mostraren d'immediat la seua solidaritat amb el govern del Front Popular. Així, es crearen els Comitès d'ajuda suec i norueg, amb la finalitat de

¹⁰ Beneito Lloris, À.; Olav Myklebust, J.; *Escandinavos en Alcoi...* op. cit.

comprar aliments i medicació per a ser enviats al govern espanyol. En aquests comitès participaren partits polítics, sindicats de treballadors així com associacions cíviques, les quals llançaren campanyes nacionals per a la recollida de fons, destinats a l'ajuda humanitària.¹¹

Al gener del 1937 se celebrà el Congrés Internacional d'Ajuda a Espanya a la capital francesa. En aquest, s'acordà que els comitès nacionals de Noruega i de Suècia uniren els seus esforços per a la creació d'orfenats i llocs d'acollida per als "xiquets de la guerra". A més a més, es pactà l'obertura d'un hospital complet en la rereguarda de la guerra a l'Estat espanyol. Per a dur a terme aquesta missió, s'intensificaren les campanyes de col·laboració i recollida de fons en ambdós països, i en aquestes s'unirien intel·lectuals, emissores de radio, civils a peu de carrer, amb una mobilització gens menyspreable.¹²

La ministra de Sanitat, Federica Montseny agrai l'oferiment, i disposà com a lloc més idoni la ciutat d'Alcoi. Les raons d'aquesta decisió eren que es trobava a la rereguarda, allunyada del front de batalla, tenia uns 43.000 habitants, i a més, tenia dues estacions de ferrocarril, una que anava a Madrid, i l'altra a València, on podien arribar els ferits amb tren. També disposava d'un edifici adequat que s'acabava de construir per a l'escola industrial, i que, a la vegada, podia ser adient per a l'hospital. Quan ja havien acceptat l'oferiment, el Comité d'Ajuda Escandinau li confià al traumatòleg Nils Silfverskiöld les tasques de seleccionar al personal sanitari, comandar la seua expedició fins a Alcoi, muntar l'hospital i enllestir-lo per al seu funcionament.¹³

¹¹ *Íbidem*, pp. 48-53.

¹² *Íbidem*, pp. 54-69.

¹³ *Íbidem*, p. 70.

Grup d'infermeres i pacients. Extret de: Beneito Lloris, À.; Olav Myklebust, J.; *Escandinavos en Alcoi: Solidaridad Internacional en tiempo de guerra*, Zoe. Imatge Art, Alcoi, 2011.

En començar les gestions per a la posada en funcionament de l'hospital, el govern demanà l'ampliació de la capacitat de l'hospital, quelcom que suposaria més despeses i més personal sanitari. Per a la primera part, el Comité d'Ajuda Escandinau i el govern republicà arribarien a un acord, i per a la segona, l'escola d'infermeria de la Creu Roja d'Alacant convocaria a Alcoi un curs de capacitació sanitària, que pretenia preparar una plantilla de quinze "dames infermeres titulars", que s'incorporarien a l'hospital.¹⁴

Fetes les reformes pertinents, el 25 d'abril del 1937, s'inaugurava l'hospital amb la cerimònia corresponent, i l'assistència a aquesta de les autoritats polítiques, sindicals i militars, així com de la plantilla de metges i infermeres que formaven l'expedició humanitària. No obstant, encara faltaven determinades millores per a la seua posada en funcionament, que s'iniciaria el 19 de maig, moment en el que arribà el primer contingent de soldats ferits procedents dels fronts de Còrdova i Extremadura. A partir d'ací, l'arribada de pacients fou continuada, i els metges escandinaus atengueren a 1.224 persones que arribaven dels camps de batalla, i a més, a alcoians que requerien els seus serveis.¹⁵

En els primers moments, la direcció de l'hospital l'assumí el Dr. Nils Silverskiöld, i quan s'inaugurà el servei fins al 26 de juliol se'n feu càrrec el doctor norueg Gunnar Johnsson, substituït durant unes setmanes pel doctor suec Hans Hansson, que al poc temps cedí la direcció al Dr. Einar Pettersen de Noruega, qui entregaria l'hospital a les autoritats sanitàries espanyoles el dia 20 de setembre de 1937. Pel que fa al personal sanitari escandinau, era

¹⁴ *Íbidem*, pp.85-87.

¹⁵ *Íbidem*, pp. 92-98.

experimentat i coneixia tècniques innovadores per a la cura de ferides de guerra i els traumatismes. El material quirúrgic era abundant i de primera qualitat, el material sanitari era desinfectat i les normes d'asepsia eren molt rigoroses.¹⁶

El perill de que l'hospital fora bombardejat estigué sempre present entre el personal i els pacients, si bé Alcoi només sofriria directament la guerra a partir del 20 de setembre de 1938, un any després que els escandinaus hagueren abandonat la ciutat, quan fou bombardejada per l'aviació italiana.¹⁷

A l'altura del juliol de 1937, el Comité d'Ajuda escandinau sospesà les opcions de cedir l'hospital al Govern de la República, com s'havia acordat des d'un primer moment, o continuar patrocinant-lo uns mesos més. Finalment, el 19 de setembre, la legació escandinava traspasà la gestió del centre sanitari al govern, i uns dies abans de tornar als seus respectius països, l'ajuntament preparà un emotiu comiat, i dies després, el govern espanyol reconegué el gest de solidaritat dels escandinaus.¹⁸

A banda dels petits problemes amb la gestió econòmica del "Sueco-Noruego", l'ambient de treball i les relacions humanes havien sigut òptimes - segons expliquen els nostres autors-, com es fa palés a través de les fonts escrites dels protagonistes. Aquestes mostren l'amistat i la camaraderia que regnava entre el personal sanitari i els pacients. A més a més, la campanya d'alfabetització i la instal·lació d'una biblioteca dins l'hospital havien estat un èxit, i l'hospital ajudà, sempre que li fou possible, a la població alcoiana repartint aliments, i socorrent als mes desfavorits.¹⁹

¹⁶ *Íbidem*, pp. 98-99.

¹⁷ *Íbidem*, p. 81.

¹⁸ *Íbidem*, pp.102-111.

¹⁹ *Íbidem*, pp. 112-116.

Quan la missió internacional abandonà la ciutat, l'hospital passà a mans del cos de sanitat republicà, i se li assignà el nom d'Hospital Militar Base. Tanmateix, tots seguiren anomenant-lo "Sueco-Noruego". La seua direcció fou confiada a Alonso Encalado Ruano, que romangué en el càrrec fins acabada la contesa. Així doncs, com hem dit, el setembre del 1938 començaren els bombardejos a Alcoi. En alguns d'aquests, l'edifici hospitalari rebé diversos impactes, i el 16 d'octubre les autoritats sanitàries decidiren evacuar-lo i traslladaren els malalts, una part a l'Hospital Internacional d'Ontinyent, i la resta a la Vila Joiosa. Així, l'hospital només quedava un petit dispensari per atendre als malalts que no podien evacuar a causa de la seua gravetat.²⁰

Amb l'entrada de les tropes nacionals a Alcoi, començà la repressió envers els habitants de la ciutat, i amb la manca de lloc per al creixent nombre de presos, habilitaren els soterranis de l'Escola Industrial, edifici on havia estat l'hospital, i l'anomenaren "Cárcel del Generalísimo", si bé tothom l'anomenava presó del "Sueco".²¹ Pel que fa als suecs i noruecs que havien aportat ajuda humanitària a la rereguarda, així com els brigadistes internacionals al front, es veuriem ara immersos en la Segona Guerra Mundial, on lluitarien una batalla contra el feixisme, que a l'estat espanyol ja s'havia perdut.

Bibliografia

- Ballester, G.; Beneito, À.; *L'Hospital "Sueco-Noruego" d'Alcoi durant la Guerra Civil Espanyola: un Exemple de Solidaritat. Quadern didàctic.*, L'Ullal Edicions, Xàtiva, 2009.

²⁰ *Íbidem*, pp.120-124.

²¹ *Íbidem*, pp.124-125.

- Beneito, À.; Lloret, J. "Professionals de la medicina condemnats per 'ayuda a la rebelión'durant el primer franquisme". En: *L'Alcoi del segle XX. Quintes Jornades d'Història Local*. Arxiu Municipal d'Alcoi/Centre alcoià d'Estudis Històrics i Arqueològics, Alcoi, 2002.
- Beneito Lloris, À.; *El Hospital Sueco-Noruego de Alcoi durante la Guerra Civil española*, Visual Producciones, Alcoi, 2004.
- Beneito Lloris, À.; "La ayuda escandinava y el Hospital Sueco-Noruego de Alcoi". En: Requena, M.; Sepúlveda, M.; *La Sanidad en las Brigadas Internacionales*, Universidad de Castilla-La Mancha, Cuenca, 2006.
- Beneito Lloris, À.; *Alcoi, objetivo de guerra*, Zoe. Imatge Art., Alcoi, 2007.
- Beneito Lloris, À.; "La cooperación internacional durant la Guerra Civil española". En: Aznar, L.; Barona, J.L.; Navarro, J.; *València, capital cultural de la República (1936-1937). Congrés Internacional.*, Publicacions de la Universitat de València-Sociedad Estatal de Conmemoraciones Culturales, València, 2008.
- Beneito Lloris, À.; Olav Myklebust, J.; *A Hospital for Spain! Scandinavian Solidarity in a Time of Civil War*, Zoe. Imatge Art., Alcoi, 2009.
- Beneito Lloris, À.; Olav Myklebust, J.; *Escandinavos en Alcoi: Solidaridad Internacional en tiempo de guerra*, Zoe. Imatge Art, Alcoi, 2011
- Santonja Cardona, J.L.; Segura Martí, J. M. (Coord.); *Història d'Alcoi*, Ajuntament d'Alcoi, Editorial Marfil, Alcoi, 2006.

COM CITAR AQUEST ARTICLE:

Format Norma ISO 690-2

Jordà Gisbert, Júlia, La Solidaritat Internacional i l'Hospital "Sueco-noruego" d'Alcoi" [en línia]. *Clapir, Joves Historiadors i Historiadores Valencians* [publicació seriada en línia]. Novembre 2013. <enllaç> [Consulta: Dia Mes Any].

ADVERTIMENT. L'accés als continguts d'aquest article i la seua utilització ha de respectar els drets de la persona/persones autora/autores. Pot copiar, distribuir i comunicar públicament l'obra. En qualsevol cas, en la utilització dels seus continguts caldrà indicar de forma clara el nom i cognoms de la persona/persones autora/autores i el títol de l'article. No s'autoritza la seua reproducció o altres formes d'explotació efectuades amb finalitats de lucre. Aquesta reserva de drets afecta tant als continguts de l'article com als seus resums i índexs.